

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rekopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.—Din, za naročnike v inozemstvu 40.—Din letno. Posamezna številka po 1.—Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 75 para za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne šee 25 Din.

Telefon uredništva
štev. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat 75 para za nadaljnja uvrščenja primeren popust. Oznanila sprejema upravništvo lista.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

Naš kulturni program.

(Smernice.)

Zahteva globoko zasnovanega in jasnega kulturnega programa. — kot predpogoji za vsekakršno uspešno sistematično in velikopotezno delo. — je neoporečna.

Naša napaka doseđaj je bila, da smo se pri skupščinah in sejah pečali več s podrobnimi in upravnimi kot pa programatičnimi vprašanji ter smo zelo radi izpreminjali svoje načelno stališče v programatičnih točkah — če bi imeli enkrat izkristaliziran, tiskan skupen celotem program in bi se izpremembe vršile le z direktnim povdarkom izmenjave programa — bi bilo morda tudi v tem pogledu boljše.

Taktika in razmere so sestavljale prav čisto naše zahteve, zato smo jih tudi često izpreminjali z ozirom na taktiko in razmere: naša slabost je bila, da smo raie popustili od stališča in dosegli vsaj delne uspehe, kakor da bi vzdržali načelno stališče in doživeli neuspeh; saj pa zahteva načelna politika tudi močnih kulturnih ljudi v ozadiju, da znajo presojati tudi neuspehe zaradi načelnega stališča in jih šteti kot uspehe vztrajnosti programatičnega postopanja.

Ze iz tega oziira se nam vidi potreba nekoga stalnega fiksiranega programa najna, da nam kljub nepustljivosti tatkike in razmer ostane neupogljiv naš program, ki nam mora ostati vodnik za naše nadaljnje delo.

Predvsem pa se moramo zediniti, katera načela stališča sprejmemo v naš kulturni program, kaj naj isti obsega in katera mu bođi glavna smer?

Glavne njegove smeri smo se že zadnjič na tem mestu dotaknili in naj se dotična izvajanja smatra kot del te celote.

Vse naše stremljenje mora iti za tem, da uveljavimo v javnosti naš kulturni program, ki ga sestavljajo šolski, stanovski — in prosvetni program; **organizacija nam mora biti le sredstvo za uveljavljenje tega kulturnega programa ona mora biti le naša uprava, ki služi temu kulturnemu programu in ga skuša uveljaviti pri vseh kulturnih skupinah in političnih strankah — na drugi**

strani mora organizacija biti gibalno in notranja sila našega pozitivnega dela in direktnega uveljavljanja kulturnega programa v narodu

Pravno podlago kulturnega programa ima tvoriti šolsko-politiški program — kot pravna podlaga in organizacija za kulturne smotre.

Šolsko-politiški program mora obsežati vse naše šolske zahteve, ki naj se uveljavijo potom zakonov in temeljna načela šolske — politike, ki naj se uveljavljajo in do katerih naj se izvajajo zakoni in ravnaio šolske odredbe, ki zadevajo prosvetno politiko šolstva.

Stanovsko-politiški program mora obsežati vse naše zahteve stanovsko - političnega značaja, ki naj se uveljavijo potom zakona in to pravne in materialne zahteve; poleg tega naj obsega temeljna načela, ki naj se uveljavljajo pri izvajanju stanovsko - političnih vprašani in do katerih naj se ravnaio odredbe pravne in materialnega stanovsko-politiškega značaja.

Splošno prosvetno - političski program obsežaj naše zahteve, ki zadevajo splošno izvenšolsko prosvetno-politiko, z ozirom na našišro splošno ljudsko prosveto in kulturno povzdigo naroda ter tozadevne zahteve, ki naj se uveljavijo z zakonom; poleg tega obsežaj temeljna načela narodno-prosvetnega značaja, do katerih se hočemo ravnati pri izvajanju našega kulturno prosvetnega programa in pri narodno - prosvetnem delu potom naše stanovske organizacije in potom našega stanu v splošnem.

Pravo vsebino tem pravnim odnošajem pa daje šee naš kulturno - šolski, kulturno - stanovski in kulturno - prosvetni program, ki tvorijo bistvo našega splošnega kulturnega programa: **to so kulturna, etična in socialna načela, katerim imajo služiti ti programi.**

Šolsko - političski, stanovsko - političski in prosvetno - političski program niso sami sebi namen, temveč tvorijo le podlago za uveljavljenje šolsko - kulturnih, stanovsko - kulturnih in prosvetno - kulturnih smotrov, ki so notranja vsebina in naloga teh političskih programov. To ome-

niamo s posebnim povdarkom, da je uveljavljenje naših zakonitih zahtev šee podlaga in le sredstvo v dosego kulturnih smotrov.

Kakor je delavni program šolsko-politiškega in šolsko - kulturnega programa namenien evoluciji mladine, tako je političsko in kulturno - prosvetni program namenien povzdigi in evoluciji šoliodrasle mladine in ljudstvu a predpogoji obema je povzdiga in evolucija učiteljskega stanu samega in precizna priprava za to delo, ki ji je podlaga političsko- in kulturno-stanovski program.

Kulturni smotri in programi so v tako tesni zvezi s političskimi in tvorijo njih notranjo vsebino, da jih ni mogoče ločiti iz njih in jih posebei navajati, brez zveze.

Kulturno - šolski program ima obsežati naše zahteve, ki jih ima šola dosežati pri izobrazbi in vzgoji mladine in načela, ki naj se uveljavijo pri izobrazbi in vzgoji mladine v predšolski in šolski dobi ter delovni program na tem polju; ustanove v to svrhu, pri katerih naj sodelujemo in v kateri smeri ter katere naj v lastnem delokrogu snujemo.

Splošno kulturno - prosvetni program ima obsežati naše zahteve, ki naj se uveljavijo pri izobrazbi in vzgoji šoliodrasle mladine in ljudstva, izročeni nam mas, metodami narodno - prosvetnega dela in delovnim programom, kateremu naj bodo najvažnejše panoge: negovanje narodnega zdravja; ekonomska okrepitev naroda; izobraževanje naroda; namreč delo za širjenje znanja, utrjevanje morale, negovanje pravnega smisla in njegovega umetniškega okusa; poznanje naše države; poznanje posameznih delov naroda, nam sorodnih in kulturnih narodov ter njihove kulture. Določati ima kulturne ustanove, pri katerih naj sodelujemo in v kateri smeri naj se vrši to sodelovanje ter katere ustanove naj v lastnem delokrogu organizujemo in jih ustanavljamo v to svrhu.

Kulturno - stanovski program ima obsežati naše zahteve, ki naj se uveljavijo pri izobrazbi in vzgoji učiteljstva in naraščaja; one, ki zadevajo nadaljnjo izobrazbo učiteljstva; znanstveni študij, ki naj bo podlaga uspešnemu na-

rodno - prosvetnemu delu za povzdigo splošne ljudske prosvete; ima določati delovni program na teh poljih in ustanove, ki naj jih osnavljamo in organizujemo v to svrhu.

Pri uveljavljanju celotnega našega kulturnega programa nam mora biti pred očmi vedno kulturna celota naše države in novi kulturni smotri, pred katere smo postavljeni z ozirom na kulturno konfiguracijo v naši državi; naše stremljenje se ima usmerjati vedno z ozirom na entni skupni kulturni smoter; pred očmi nam mora biti notranje prerjenje — evolucija — vsega naroda v to svrhu, katere stalnost nam osigura le močna kulturna podlaga in visoka kulturna stopnja.

Globoko uverjenje v našo mladino, v niene sposobnosti in vsprejemljivost za vse etiško visoko, moralno dobro in socialno koristno; da je mladina najhitreje in napolneje sposobna otrasti raz sebe slabosti sedanje dobe in se posvetiti delu za novo življenje v splošno dobrobit; da bo volina razviti svoje sposobnosti in volio v tej smeri k dlemenitosti, nas pa do vaja do tega da vse svoje sile posvetimo tudi mi sedaj edino delu za dosego teh smotrov pri mladini, da delamo le med to mladino in s to mladino, da s to mladino uveljavimo naš kulturni program in potom te mladine uveljavimo šolo in učiteljstvo kot splošen prosveten faktor, ki ne bo služil le šolstvu, temveč tudi povzdigi izvenšolske splošne ljudske prosvete.

—k.

Izpremembe poslovnika UJU — poverjeništvo Ljubljana.*

(V smislu sklepa UJU — pov. Ljubljana, do izpreminjevalnih predlogih okrajnih učit. društev.)

(Poročevalec: Ivan Dimnik.)

§ 5. b). Pristop k poverjeništvu se javi lahko vsak čas.

* Glej Učit. Tov. z dne 18. maja t. l. štev. 20. — Izpremembe so razprto oz. debelo tiskane.

LISTEK.

JOSIP LAPAJNE:

Živa knjiga — živa beseda.

Ko sem ob Plitvičkih jezerih strmel v divje peneče se slapove in se divil nebeško-narodni lepoti, sem mislil na naše učiteljstvo, našo šolo, naš naraščaj, našo deco, našo vzgojo naš pouk. Koliko greha nesmrtnega! Tu živa knjiga, ki rodi žive besede, živ pouk, žive sadove tam mrtva knjiga s često mrtvimi uspehi. Ne po knjigah, tu v prelestni lepoti narave, med ljudstvom, iz naroda išči blaženega spočetja svojemu delu.

Da spoznamo istino o našem bratu sosedu, se nas je četvorica odločila, da s kolesi prepotujemo Hrvatsko Primorje. Rečeno — storjeno. V svrhu enotnosti potovanja smo si izvolili izmed sebe svojega harambašo, blagajnika, tehniko in kapelnika, vsak posameznik pa se je moral zavezati, da sodeluje v vseh področjih načelnikov.

Bilo je 1. avgusta. Po 20—30 km vožnje smo se sestali v Ljubljani pri »Novem svetu«, trije iz Črnege grabna, eden iz Grintavčevega Podgorja. Z radostnimi ob-

razi so tovariši ogledovali veliko podkev ki sem jo našel spotoma, saj to je znamenje sreče in upanje, da se srečno vrnemo. Ob pol 17. uri smo se odpeljali. Kilometerski števec na mojem sprednjem kolesu se je 48krat prevrnil, ko smo se vsidrati pri ribniškem Cenetu. Prav laszkava je bila pozornost Ribničanov, da so nam ob vzorejemu ganljivo pritrkavali; sicer nam je nekdo pozneje hotel zagreniti dobre vtise češ, da potrkvajajo soprozniku, toda to nas ni motilo, kajti na Gorenjskem nabijajo le ob posebnih slovesnostih. Posebnost za Ribnico se nam je zdela, da imajo več psov kakor hiš in čudili smo se da se tržani ponoči tako nemoteno zabavajo ob tuljenju pasijih mrcin, ki nam navadnim zemljanom niso dovolile, da bi tudi za trenotek zatisnili oči. Naveličani ponočne zabave, smo jo ob 3/4 na 6. uri do skrajno zanemarjeni cesti odkurili proti Kočevju. Ura je kazala 8., števec pa 65 km, ko smo pričeli ubirati pot v Potokarjevo proganstvo. Cesta razriva, strma, je kmalu zgubila vozno sposobnost. Kakor smo valeni doma smo ogovarjali ženice na polju, deklice pri delu, možake na cesti. Dočim so nam prve odgovarjale v mešanem kočevsko-nemško-slovenskem narečju, so bile druge tr-

doglavejše trdeč, da ne razumejo »slovenskih« — (ne več »bindiš«), možaki so nekaj mrmrali med zobe, otrokom pa se je zdelo smešno da bi nam odgovarjali slovensko. Večina niso vedeli kako se piše učitelj ali učiteljica kvečjemu so vedeli, da so isti Kočevjarji. Tudi na naši šoli svoje čase otroci niso poznali učiteljstva po imenih; eden je bil »ta velk«, (skrivali »ta vampast«), drugi »ta mal«, tretji »ta zmršen« ena je bila »ta debela«, druga »ta mala« itd. vse, samo imena ne. Zavzel sem se, da bom odslej še skrbneje pazil na poznavanje razredov in imen. Vse kočevske okoliške šole imajo še danes nemške napise »Volksschule«, pod njimi pa, kakor v zasmeh slovensko označbo z nemškimi kurendnimi črkami. Bi se li ne dalo pristnih Kočevjarjev namestiti s slovenskimi učnimi močmi? Sledovi vsiljenega nemštva so segali skoro do Banjaloke, kjer smo se spominjali nokoinega tovariša Potokarja, dni ki so bili, in ki naj se nikdar več ne povrnejo. Tu, v tej oddaljeni zapuščenosti, ob razdrapanem, trhljem šolskem posloju, sem se domislil tudi gospic tam v lepih gorenjskih ravninah, ki jim je vsaka pot do železnice predolga. Samo nekaj dni sem gor, in šola življenja bi bila utešena. Ni-

mam namena opisovati naše pokrajine, zato naj vas povedem po brzi vožnji navzdol na nekdanio hrvatsko mejo na Brodu ob Kolbi. Konečna pot je bila tako strma, da sva se s tovarišem pomaknila na dozdevno bližnjico, ki nau je pa zavedla v še hujšo grapo. Zaman smo ob pol 13. uri iskali no gostilnah toplega prigrizka; morali smo se zadovoljiti z zalogo našega tehničnega načelnika, ki je bil že nejevoljen na svoio prtliago. Ko smo se povajali v topli Kolbi smo ob pol 15. uri nastopili pot med brate, ki nas je pred njimi svaril brodski vostilničar, češ: boite se Hrvatov!

95 km se je za 8 km podaljšal, predno smo zonet dospeli na planoto nasprotnega brega. Molče smo rinili naša lahka vozila predse pomiljuioč ubogo živino, ki voz za vozom vlačil po strmem bregu iz brodskih žag tia gor na oddaljeno železniško progo. Števec nam je kazal 107 km, ko smo po visoki planoti privozili v Delnice, zadnio živliensko postajo pokojnega ministra Draškoviča. Dolgo mesto z malimi hišami, ne baš prav lično se nam ni zdelo primerno za kako letovišče, ko pa smo ga zapustili, nas je ognil za dolgo pot do Lokve (115 km) temen gozd bujno rastočih smrek najracional, urejen in oskrbo-

§ 7. c). Poedinec se smatra za izstopivšega tudi tedaj, ako je dolžan na članarini za tri mesece in je ne plača po trikratnem opominu, četudi ne prijavljajo svojega izstopa; v tem slučaju je dolžan plačati članarino in naročnino za obvezne liste do istega dne, ko to naznači okrajno društvo poverjeništvu, da ga črta iz imenika in mu list ustavi. V slučaju neiztirljivosti po trikratnem opominu izroči se terjatev odvetniku.

§ 13. Ožji svet rešuje vse tekoče zadeve, objavlja svoje sklepe v pokrajinskem in centralnem stanovsko-politiškem glasilu. Vsa važnejša vprašanja se morajo dati vedno v pretres okr. učit. društvom in po zaslišanju mnenja istih se šele sklepna v odsekih, oziroma nato pri ožjem in širšem sosvetu in pokrajinski skupščini. Ožji svet določa dnevni red sejam širšega sosveta.

§ 21. a) Stalni odseki so sledeči:

7. odsek za obmejno šolstvo;

8. stanovsko-obrambni odsek.

b). Smoter odsekov je sledeč: 7. **Odsek za obmejno šolstvo** ima skrbeti za čim intenzivnejše kulturne stike z narodno-obmejnimi in ogroženim šolstvom in učiteljskim svetom na severu in jugu; ima informirati našo javnost o stanju tega šolstva, o stanovskem in šolskem pokretu na tamošnjem ozemlju in o korakih, ki jih je potreba podvzeti v svrhu okrepitve našega stanu, šolstva in narodnega življenja na teh ozemljih;

Stanovsko-obrambni odsek ima nalogo zbirati točne podatke o vseh nepravilnostih in krivicah, ki bi se dogajale našemu stanu, o napadih na naš stan v tisku in besedi ter na podlagi tega organizirati primerno obrambo; sestavljati poročila na šolske oblasti, interpelacije za državno zbornico ter skrbeti, da se napadi uradno in privatno zavračajo, popravljajo in preprečujejo, ter uporabi vsa sredstva, da se širjenje šoli in učiteljsvuna sprotnega javnega mnenja omeji.

c) Vsak odsek ima tri stalne člane, ki tvorijo eksekutivno odseka, izvzemši gospodarski, odsek za obmejno šolstvo in narodno-prosvetni odsek, ki imajo po štiri člane ter odsek za stanovski naraščaj, ki ima pet članov; izven teh članov, se popolnijo odseki ob priliki zborovanj širšega sosveta in pokrajinske skupščine še s pridelnimi člani, ki so za te prilike enakopravni s stalnimi člani odsekov.

č) Iz gospodarskih ali drugih tehtnih razlogov sme skupščina zmanjšati število odsekov in nalogo ukinjenih odsekov prenesti na drug odsek; enako sme izvoliti za posebne zadeve tudičasne odseke, jim določiti delokrog in delovno dobo.

d) Stalni člani odsekov so: 1. v **stanovsko in šolsko-politiškem odseku** strokovni tajnik in dva člana, ki jih izbere širji svet, upoštevajoč v prvi vrsti priznane strokovnjake na teh poljih; 2. v **gospo-**

darskem odseku, glavni blagajnik, upravnik rezervnega sklada in dva izbrana člana kot v točki 1.; 6. v **odseku za stanovski naraščaj** eden odbornikov ožjega sosveta in po en član in ena članica iz odseka za stanovski naraščaj od enega okr. učit. društva, v kojem področju so učiteljišča; 7. v **odseku za obmejno šolstvo** eden odbornikov ožjega sosveta in tri člani izbrani kot v točki 1., sorazmerno razdeljeni za severno in za južno ozemlje, ki poznajo tamošnje razmere so eventualno služili na severu oziroma jugu; 8. v **stanovsko-obrambnem odseku** en član ožjega sosveta in dva člana izbrana kot v točki 1.

e) izven teh članov voli za vsako priliko (zborovanje šir. sosveta, pokr. skupščino) širji svet še po 2—5 članov v vsak odsek, ki jih izbere iz navzočih članov oziroma delegatov širšega sosveta in pokrajinske skupščine. Volitev izostane, če se ti člani sami prijavijo za sodelovanje v odsekih.

§ 26. V nujnih slučajih so ožji svet z enotretjinsko večino, a širji svet in pokrajinska skupščina sklepni ob vsakem številu članov. Vendar mora take sklepe potrditi naslednja pravomočna seja ali zborovanje, sklepčna v smislu § 24. tega poslovnika, sicer se smatrajo za razveljavljene.

§ 28. č) Okrajna učiteljska društva, v kojih področju so učiteljišča, izvolijo tudi člane odsekov po § 21. d) 6. tega poslovnika, ki jih morajo tako po izvolitvi prijaviti poverjeništvu.

d) Mesta strokovnega tajnika in urednikov je razpisati in se je pri volitvi in oddaji teh mest ozirati na prijavljene reflektante za ta mesta.

§ 31. Z vzklikom se sme voliti v smislu čl. 29. pravil UJU le tedaj, če glasuje za ta predlog dvetretjinska večina upravičencev. Člani ožjega sosveta se v vsakem slučaju volijo z listki.

§ 37. Predloge za stalne člane odsekov po § 21. d) tega poslovnika lahko pošlje okrajna društva poverjeništvu, ki jih pred volitvami izroči širjemu sosvetu. Na te predloge se je treba ozirati, kolikor dopušča število članov v posameznih odsekih.

§ 40. Potne stroške in dnevnice plačajo:

c) stalnim članom odsekov iz blagajne okr. učit. društva, kateremu pripadajo, v slučaju, da niso ista to v stanu, pa iz rezervnega sklada.

§ 48. Denarni promet se vrši lahko potom poštočerkov, urada. Okrajna društva, ki niso pri čekovnem uradu, določijo vsako leto do meseca decembra, kako naj se pobira in plačuje članarina za prihodnje leto.

§ 49. Blagajniki okrajnih društev pobirajo članarino od društvenikov celoletno, polletno, četrtletno ali mesečno v naprej, kakor določijo društveniki na zadnjem vsakoletnem zborovanju za naslednje leto. Ta sklep je javiti vsako leto glavnemu blagajniku poverjeništvu.

§ 50. Okrajna društva morajo poravnati poverjeništvu članarino vnaprej za isto dobo, kakor jo prejemaio v smislu sklepa § 49. tega poslovnika in za toliko članov, kolikor jih je bilo prijavljenih.

§ 66. Društveno glasilo se urejuje v prvi vrsti v smeri, ki jo po naročilu pokrajinske skupščine zastopata ožji in širji svet in je urednik odgovoren samo njima za svoje poslovanje z ozirom na smer lista.

§ 79. Društveniki v poverjeništvu organiziranih članov (okr. dr.) dobe, proti povrnitvi stroškov, od svojega društva posebne legitimacije za dobo enega leta v dokaz da so člani naše organizacije. Enotne tiskovine izda poverjeništvu.

§ 83. Ta poslovnik se izpopolni vsako leto z vsemi obveznimi sklepi in določili o novih ustanovah poverjeništvu, ki jih sklenu pokrajinska skupščina izvesti, ter se mora vsaka izpolnitev objaviti sproti posebi v stanovskem glasilu. Odbor okr. uč. dr. in poverjeništvu je odgovorno za evidenco vseh izpopolnitev. Vsako peto leto se izda poslovnik z vsemi dopolnili in sklepi o izpremembah v tisku. Vsak član (okr. dr.) je obvezan prevzeti toliko izvodov kolikor ima društvenikov, s prirastkom za dobo petih let naprej. Stroške krijejo v smislu § 52. tega poslovnika.

Iz Jugoslavije.

— **Slovenčevemu učitelju**. Po štirinajstih dneh je slavnostno priromal »Slovenec« z napadom na naš list z ozirom na naš uvodnik »Zdravo, tovariši in bratje« ob priliki vsokolskega zleta. Opustili smo že davno vsako polemiziranje s »Slovenčevimi« učitelji, ker je to za nas le izguba časa in ovira za naše pozitivno delo. O vsakem vprašanju tudi ne bomo z njim debatirali, ker hinavcu ni mogoče odkrito govoriti; če mu danes povem to, mu ni prav, če mu rečem ono, mu ni prav — ker ga vodi pri vsem le brezmejna strast, nestrpnost in omejenost. Pri tem pa ono podlo namigavanje in stikanje za pisec članka, kar najbolj karakterizira notičarja. Eno povdarjamo: režim je eno, mi smo drugo; država je za nas nad režimom, kakor je bila narodnost za nas nad režimom v Šusteršičevi dobi. Zmagala je narodna ideja in zmagala bo državna ideja, katere nositelji hočemo biti mi in je — Sokolstvo!

— **Delegat in člane pokrajinske skupščine** opozarjamo na izpremembe poslovnika, ki jih prinašamo v današnji številki. Prinesejo naj to številko in 20. številki. Učit. Tov. — kjer je natisnjen načrt poslovnika — s seboj v svrhu obravnave, ker posebni odtiski na skupščini ne bodo na razpolago.

— **Razdelitev države v kulturne — prosvetne oblasti — šolstvo in učitelstvo.** — **Priponbe:** Ker zaradi pomanjkanja prostora nismo mogli navesti teh pripomb v današnji prilogi pod črto, jih navajamo tu in jih naj vsakdo upošteva pri dotičnih točkah:

1 Statistični podatki prebivalstva so vzeti na podlagi vladnega predloga o razdelitvi države na pol. oblasti ljudskega štetja z dne 31. decembra 1921.

Ker so bili le stari podatki vladnega predloga na razpolago, zato diferirajo statistični podatki nekoliko z onimi, ki

jih sedaj listi priobčujejo o političnih oblastih.

2 Statistični podatki soloobvezne dece so vzeti kot minimalno število in so računani z $\frac{1}{2}$ prebivalstva, medtem ko tvori normalo $\frac{1}{3}$ pri šolskih statistikah.

3 Čl. 114 načrta »zakona o osnovnih školama« določa: »Vsak nastavnik ima svoj razred, ki lahko obstoji iz enega ali največ štirih oddelkov. — Razred z enim oddelkom ne more imeti več kot 60, a z več oddelki ne več kot 50 učencev. Kadar je število učencev višje, se mora razred deliti.« — Za podlogo teh statističnih podatkov je vzeto 60 otrok na en razred in enega učitelja, upoštevajoč, da odpade nekaj soloobveznih otrok tudi na meščanske, druge, strokovne in srednje šole; vendar so ta števila smatrati kot minimalna zahteva potrebnega števila razredov in učitelstva. — Zahteva učit. strok. organizacij je, da se izvede kot maksimalno število 40 otrok na eno učno osebo.

4 Ti statistični podatki so vzeti kot minimalna zahteva, ker je kot podlaga za povprečno število potrebnih šol vzeta trirazrednica, t. j. 180 soloobveznih otrok.

5 Uradna statistika nam izkazuje koncem šolskega leta 1921/22 kot faktično stanje: **5974 ljudskih šol z okroglo 800.000 učenci in učenkami in 12.408 učnimi močmi**, Gimnazij 134 s 50.482 učenci in 2656 učnimi močmi; učiteljišča 32 s 5603 gojenci in 433 učnimi močmi; realnih gimnazij 5 s 3154 učenci in 138 profesorji, Mornarskih akademij 3 s 458 dijakov in 36 profesorji; **meščanskih šol 62 s 4892 učenci in 365 učitelji**. Raznih deliških strokovnih učnih zavodov 22 s 3910 učenkami in 272 učiteljicami. — Po naši statistiki bi bilo v naši državi 1.856.708 soloobveznih otrok, za kar bi bila potreba otvoriti 30.985 razredov z enako učnimi osebami in 10. 3016 osn. šol. Če upoštevamo, da pohaja nekaj soloobvezne dece tudi v srednje, meščanske in druge strokovne šole, nam kažeta statistiki, da bo potreba dvigniti šolsko obveznost, število razredov, šol in učnih oseb za okroglo 100%, če bomo hoteli zadostiti zahtevam predvidenih zakonov in minimalnim zahtevam dobre ljudske prosvete.

6 Načrt zakona o osnovnih školama u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca« po redakciji Glavnog Prosvetnog Saveta i prosvetnih delegata iz pokrajina. — Baje so te določbe dobile neko redakcijo v oddelku za izednačenje zakonov predno je bil načrt predložen ministrskemu svetu.

7 »Služb. Nov.« št. 92, 28. aprila 1922 in št. 190, 19. maja 1922.

8 »Služb. Nov.« št. 92, 28. aprila 1922.

9 »Služb. Nov.« št. 92, 28. aprila 1922.

10 Platformo in bazo za rešitev tega vprašanja je podalo vodstvo slovenskega učitelstva na seji širjega sosveta ljubljanskega poverjeništvu Udruženja Jugoslov. Učitelstva, dne 19. junija t. l., na kateri se je soglasno izreklo za enotno šolsko upravo obeh polit. oblastí v sledečem: »Širji svet UJU — poverjeništvu Ljubljana se izreče za enotno — nerazdelno, za obe oblasti v Sloveniji skupno šolsko upravo. V korporaciji, kateri se bo poverila šolska uprava, pa morate biti obe oblasti enakomerno zastopani.«

11 Iz administrativno — personalnih ozirov se nižje izrekamo za večje število viš. šol. nadz. — inšpektorjev in ureditev njihovega delokroga v teritorialnem obsegu, ki ga imajo politične oblasti.

12 Žal, le, da to oblastno večje ne predvideva in ne pritegne tudi voljenih zastopnikov učitelstva iz posameznih šol, srezov v svrhu posvetovanj in zaslišanj tudi mnenj istega.

13 Tudi v tem državnem prosvetnem veču pogrešamo predvidevanja voljenih učiteljskih zastopnikov iz posameznih oblasti.

14 Ker so v številu razredov, pripadajočih na enega nadzornika všteti tudi razredi zabavišče in druge prosvetne ustanove, je vzeti kot pod-

van. povzročajoč pravi planinski vzduh čudotvornega učinka. Ker se nam je zdelo nemogoče, da bi posamezniki znali tako lepo gospodariti z gozdovi, smo vprašali po lastniku in zvedeli kar smo domnevali. Ves veličanski kompleks je last grofov Thurn-Taxis.

V Lokvah smo malo obstali. Ura je kazala $\frac{1}{2}$ 18. stevec 118 km. Načelnik pevskega odseka je krepko zastavil: »Primi ga bratec, nič se ne boji!«, mi ostali člani na smo ga še krepkeje podprli, hvaleč stvarnika za vse dobrote. Letoviščarjem na vrtu se je zmedel mariaš, oni drugi ob cesti so obstajali, gostilničar je skakal samega veselja, klicač svojjo ženico, češ, »Kranici so tu!«, mi pa smo navijali in navijali svoje gramofone. Jasni pogledi so švrkali za nami zapuščajočimi mično letoviško selo. V svoji navdušenosti je pevovodja zadel zadel ob moje kolo in po prirodnih zakonih vstrajnosti se je preuknčil preko balance, a vendar lepo poskočil na noge. Teatraličen poklon gospodničman na oknih — in že je bil za nami.

Cesta, ki se dokaj strmo spušča navzdol, se pri Jelenju (preko Mrzle Vodiče) odcepi od one ki drži proti Sušaku in Reki. Ogromni promet s tovornimi avtomobili in težkimi vozovi nam ni dopuščal,

da bi mogli ponoči voziti po razritih kolvozih. Ob 22. uri smo obstali v Meji, 145 km, ker smo upali tu dobiti cenejše prenočišče kakor v Bakru. Prijazna gostilničarka nam je prav materinsko postregla z vsem kar je premogla njena krasno urejena kuhinja. Domačini so nam odstopili 2 postelji, da bi ležali po dvoje, mi pa smo si jih razdelili v četvero. Na noč se je napravila nevihta, ki je nekoliko ohladila razbeljeno ozračje.

Ko smo si zjutraj ogledali prelepo cerkev in dolgo obmorsko selo smo se peljali tretji dan v Bakar (154 km). Mesto je mično, jaslicam slično gnezdece, ki mu je videti, da ga nastajajoči promet poživlja in razvija. Radi prevelike dražnje smo se odpeljali v 4 km oddaljeni Bakar, kjer so nam dokaj ceneje postregli z ribami in dobro kapljico. Da smo se le malo oglasili s slovensko popevko, so vsi takoj zaznali, da smo Slovenci. Pred Kraljevicu je poskušal pevovodja prestreči mal ovinek s tem, da je odletel preko zidane škarpe kolo pa se mu ni vjele za brzoiavnim drogom. Z največjo eleganco se je kljub preklanemu kolenu pripeljal za nami v elegantno letoviško selišče, kjer mu je krojač odrezal del hlačnice, da mu

je zakrpal koleno, koža se je pa medtem že sama ugnala.

Do semkaj smo našli 161 km. Ker se nismo pustili briti brez britve, smo se s čolnom prepeljali na Krk. Štiri koleša, 6 ljudi, mal čolnič, veter na morju nam ostanejo zapisani v skrivnem arhivu. Po $\frac{1}{2}$ uri smo se vkrcali na Vozu, kjer so nas navdušeno sprejeli slovenski vojak. Ob $\frac{1}{2}$ 20. uri smo privozili v Omišalj, krasno ležeče, prelepo obmorsko mestece. Hoj, da ste videli otoško mladino! Vse se je gnetlo okoli nas vsak je hotel potipati kolo. »Bicikl, bicikl« je zaorilo po mestu in vsa mladež je vrela za nami. Črnooblečene ženske lepih obrazov so nam zatele odzdravljaje: »Booge«, možaki so nas prijazno pozdravljali. Pri Jadrlniču smo našli celo ljubljansko kolonijo učiteliev in profesoriev, ki so nam najprijazneje preskrbeli prenočišča. Po večerji je naša pesem privabila v gostilno domačine in godca ki je privzdigal pete v pozno noč. Dekleta nikdar ne prihajajo v gostilno. Narod živi visoko moralno, vendar pa ob nedeljah pleše na javnem prostoru, ne da bi imeli količkaj medsebojnega stika. Dopoludne četrtega dne smo se kotali po morskí vodi, občudujoč prelepo lego mesta. Le vsled konzerva-

tivnosti prebivalstva ni Omišalj že davno najlepše kopališče.

Po obedu smo se dolgo odpravljali. Petja zabave, poslavljanja, zadržavanja ni hotelo biti konca, dokler ni blagajnik resno pograbil svojega dvonožnega konja in hotel oditi. Omišalj! vzbudi jih zaspance, da se pridejo krepiti v tvoje frankopansko selišče!

Široka cesta nas povede mimo Sv. Vida v mesto Krk. — 203 km. — Spotoma smo ogovarjali ljudi, ki so nas imeli za Čeha. (V Malenskem je namreč kar cela češka letna nasebina.) Nič jim ni šlo v um da smo Slovenci tudi v Jugoslaviji, nihče ni ničesar vedel o Ljubljani. Kdo je kriv temu? Ljudje sede pred hišami, čakajo na dež, ogledujejo svoje ožgane poljske pridelke osmojene trte in zdihujejo po Reki in Sušaku. Bakar jim kar nič ni pogodu.

Krk (mesto) ima lično pristanišče, prav srečno lego. Že pred mestom nas je ogovoril deček, razkladajoč nam, kako lepo je bilo ob sokolskih dneh (župa Reka zadnio nedelo) in kar požiral je, ko smo mu pribovedovali o vsokolskem zletu v Ljubljani.

(Dalje prihodnjč.)

laga tej statistiki 70 razredov od enega nadzor-
nika, kar nam znači še vedno minimalno stati-
stičko, kljub temu, da odpade nekaj šoloobveznih
otrok na srednje, meščanske in druge strokov-
ne šole.

15 Tudi v tej komisiji pogrešamo voljenih
zastopnikov učiteljstva iz posameznih oblasti.

16 Pravila Udrženja Jugoslovenskog učitel-
stva s izmenama i dopnima koje je izvršila
I. Gl. Skupščina UJU u Zagrebu 8. i 9. nov.
1921. god.

— **Maturanti l. 1909 v Mariboru!** Naš
let. sestanek se vrši 8. sept. v Slov. Bi-
strici. Snidemo se ob 12. uri v hotelu
»Beograd«. Pridite vsi! Zveza vlakov
ugodna. Oglasite se z dopisnico, da pre-
skrbim prenočišča. — Matko Janžekovič

— **25letnico mature** obhajajo mari-
borski maturanti v soboto 9. septembra
ob 6. zvečer v gostilni Balon na Pobrežju.
Eventualni predlogi naj se pošljejo
tov. Klemenčiču na Pobrežju.

— **Tovariši, ki smo maturirali leta
1887. v Koprju,** pridite na sestanek 2. sep-
tembra na Bled. Snidemo se pri Petranu
ob jezeru ob 11. predpoldne, da še enkrat
oživimo stare spomine. — Učitelj Ger-
mek.

— **Še enkrat Poljane!** Poleg denun-
ciranja tukajšnje učne osebe za rabo lesa
iz učiteljskega gozda kot je bilo že ob-
javljeno v notici z dne 6. julija t. l., je bila
učna oseba citirana tudi pred okrajno
sodnijo v Novem mestu radi prestopka
zakona po § 460.

Mežnar Gramer, ki je obenem pred-
sednik krajnega šolskega sveta, se je ja-
vil na iniciativo klerikalne stranke kot
prostovoljna priča k sodnji. Ker je bila
izjava mežnarja — predsednika nejasna
in zveržena po danih receptih v prozornem
namenu ovadbo poostrih je bilo sodi-
šče prisiljeno poslati orožništvo na po-
izvedbo, kako piše šolska kronika že izza
leta 1852, o učiteljevi lastnini!

Sodišče je razsodilo pravico in tako je
dobila učna oseba zadoščenje, kljub temu,
da je poslala neka oblast ki je bila »naj-
brže« mistificirana od »dobrohotnega«
župnika s Poljan — svoj protest!

Ali pa bo dala tudi šolska oblast učni
osebi zadoščenja, ki trpi tako kruto po-
nižanje. Zares žalostna so dejstva, da mo-
ra bajonet ščititi učiteljevo pravico!

Ljudska govornica pa tudi že pol leta
piše kroniko, da prečisti gospod iz Po-
ljan nastavi v novem šolskem letu gosp.
tainika iz Toplic za poljanskega učitelja,
ki je sicer organist in vnet organizator
Orla, učiteljskih izpitov pa nima, sloven-
ščino piše ravno za Kočevarje prikladno
in prečistitemu gotovo ne bo kalil kočev-
skih vod!

— **Tovariši, kje ste!?** K tozadevne-
mu članku »Mladinske organizacije in
kmetijsko nadaljevalne šole« v 33. šte-
v. »Učit. Tovariša« dostavljam sledeče:
Lepe so besede in lepo se slišijo! V 25.
številki »Učit. Tov.« je pod nadpisom
»Trgovsko - obrtno in kmetijsko šolstvo«
bil razpisan »Kmetijski tečaj za učitelje«
na kmetijski šoli na Grmu. Tečaj je bil
zasnovan za dobo 24. julija do 2. septem-
bra s popolno državno preskrbo obisko-
valcev ter je imel namen usposobiti učitelje
za pouk na kmetijsko-nadaljevalnih
šolah; v ta namen bi se imel vsak udele-
ženec podvreči kratkemu izpitu. Tudi jaz
sem prošil za vsprejem v ta tečaj ter na-
vedel več razlogov, s katerimi sem sku-
šal podkrepiti potrebo vsprejema v ta
tečaj v strahu, da bi mogoče ne bil spre-
jet. — Ali kak odgovor sem dobil! »Sle-
deči: Ljubljana, dne 12. julija 1922. Ker se
je priglasilo za učiteljski tečaj na Grmu
premaldo prosilcev, se tečaj za letos ne
priredi, kar blagovolite vzeti na znanje.
Po naročilu pokr. namestnika: Šef oddel-
ka: (Nečitljiv podpis).« »Faire plus de
coapeaux que de besogne.« — Fr. Š.

— **Šolstvo v Bolgarski.** Minulega šol-
skega leta je bilo v Bolgarski 5121 ljud-
skih šol s 595.651 učenci. Učiteljskih mo-
či je bilo skupno 16.182. Srednjih šol je
bilo 108 s 35.000 dijakih in sicer 20.054 di-
jakov in 15.000 dijakinj. Višjih šol je bilo
15 skupno z učiteljski. Vseučiliških dija-
kov je bilo 2083.

— **Ne tako!** V zadnjem poročilu o
seji višjega šol. sveta je bilo citati, da se
pozivata dve naši tovarišici, da prosita
za upokoitev, sicer se jih uradnim potom
upokoji. Navedeni sta bili s polnimi imeni.
To ni prav in bi bilo pričakovati od poro-
čevalcev v liste, bodisi stanovske kakor
tudi politične, malo več takta in obzir-
nosti. To meče slabo luč na ves stan in
ne boli samo prizadetih, ampak tudi dru-
ge. Če kdo službuje 35 ali 40 let in je
žrtvoval šoli in vzgoji mladine vse svoje
moči ter si nakopal bolezni, bogme ne
zasluži, da se ga na podoben način bri-
skira v javnosti, ali pa tudi samo med to-
variši. Slučajno poznam obe tovarišici
osebno in vem da je v našem stanju še
dosti mlajših in starejših, ki niso in ne iz-

polnjujejo svojih dolžnosti tako vestno in
marljivo, kakor sta jih izpolnjevali ti dve
tovarišici. Ako oblast uvidi, da na pod-
lagi izpričeval kdo ni več za službo, se
lahko najde druga tehtnejša pot, po kateri
se doseže isto in ne bolj ne dotičnika, ne
drugih. — Hren.

— **Neizprosna smrt** je zopet posegla
s svojo koščeno roko v vrste upokojene-
ga učiteljstva ter v par dneh položila dva
zaslužna veterana v hladni grob. Dne 15.
avgusta t. l. so pokopali v Zirihi starost-
lov. učiteljstva Leopolda Božiča, ki
je dočkal častitljivo starost 85 let, dva
dni pozneje pa tu v Ljubljani štiri leta
mlajšega Josipa Volkova, narodnega
učitelja v pokouju. — Božič je bil rojen
Ildričan in je dovršil svoje študije na te-
danji pripravnici kar doma, služboval pa
je v Šturjah pri Vipavi, v Čabru na Hr-
vatskem, v Polhovem gradu, v Planini
pri Rakeku, v Grahovem in dolgo vrsto
let v Zireh, kjer so ga hvaležni Žirovci
izvolili svojim častnim občanom. Bil je
sicer mož stare šole, ni pa prav nič za-
ostajal za mlajšim naraščajem. Cesar se
ni učil v šoli, je nadomeščal s svojo mar-
ljivo in vestnostjo tako da je bil vedno
med prvaki učiteljstva logaškega
okraja. Več let je bil tudi član okrajnega
šolskega sveta. — Jaromil Josip
Volkov v se je rodil na Suhoriju v Brki-
nih. Služboval je nekaj let v Cerknici,
potem v Črnem vrhu nad Ildrijo in na-
zadnje v Lokavcu pri Ajdovščini. Bil je
prepričan panslavist in je za te svoje ide-
je v svojih mlajših letih često zastavil
tudi svoje spretno pero. Ko je služboval
v Cerknici, je širil med nami vsepovsod
evangelij slovenskega edinstva ter nas
učil cirilice. Dopisovali smo si navadno
s temi slovanskimi pismeni, kar pa že
takrat c. kr. avstrijski gospodi ni bilo
všeč. Vječnaja jima pamjat! — k.

— **Tovariši in tovarišice, ki so matu-
rirali l. 1912.** na ljubljanskem učiteljskišču,
se sestanejo, kakor je bilo objavljeno, dne
9. septembra v hotelu »Tivoli« ob 5.
popoldne. Vpeljani gostje dobrodošli!

Vestnik učit. ženskih roč. del. in gospodinjstva. O POUKU ROČNIH DEL.

»Učiteljski Tovariš« je prinesel par
člankov glede pouka ročnih del. Ti so mi
bili v povod, da spišem tudi jaz par vrstic
o tem pouku na ljudskih in meščanskih
šolah. Mnenja katerega je moja tovari-
šica v »Učit. Tov.« št. 7. in 8. t. l. glede
nanačne izobrazbe učiteljic žen. roč. del.
sem deloma tudi jaz. Res je, da tudi pouk
ročnih del včasih na ljudskih in me-
ščanskih šolah ni popoln in ne odgovarja
potrebam poznejšega življenja.

Izkušnja uči, da pač znaio mnoga
dekleta in mlade žene kvačkati ali vezti,
toda kako krpo vstaviti ali peto vplesti,
tega pa ne zmorejo.

Dobro je sicer, da znaio dekleta tudi
taka dela, a dandanes je kvačkanje zan-
kanje in vezenie »luksus«, medtem ko je
krpanje oblek in perila nujna potreba.
Kako pa naj bi žene krpane in mašile, če
se tega nikoli učile niso? Gotovo na bi to
lahko in rade storile, če bi se bile naučile
teh del v šoli. Posebno na deželi, ko si
dekleta po izstopu iz šole ne pridobe ni-
kake nadaljne izobrazbe, je največje važ-
nosti, da se nauče to, kar tako nujno ra-
bijo v življenju, že v šoli. Priporočali bi
se seveda v večjih krajih tudi dekliški
nadaljevalni tečaj.

Iz lastne izkušnje mi je znano, in pre-
pričana sem, da mi bode pritrdila velika
večina mojih tovarišic, da se je treba bo-
riti z mnogimi težkocami, bodisi z otroci,
kakor tudi z njihovimi starši — zakaj
deklice si napravljajo rajši lepa, če tudi
ne prav potrebna dela, in tudi staršem je
čestokrat ljubše, da delajo njih otroci le
lepe, nove stvari.

Dobro je, če izdelujejo otroci začet-
kom šolskega leta različna popravila pri
perilu, pri obleki in pri nogavicah — po-
tem pa začno pridne učenke tudi z dru-
gimi lepimi ročnimi deli, katera uporab-
ljajo zase, za starše ali v gospodinjstvu.
Pri teh delih se nauče obenem tudi raz-
lične tehnike. Tako se vzpodbujajo mani
marljive učenke dobre pa še bolj napre-
dujejo.

Pri pouku ročnih del je treba upošte-
vati tudi krajevne in premoženjske raz-
mere. V krajih, kjer rede ovce, naj se po-
zimi v šoli mnogo plete: nogavice, roka-
vice, čepice, jopice i. dr. S tem si ljudje,
ki so po teh goratih krajih itak navadno
ubožni, mnogo prihranijo, in oblačila, sple-
tena iz domače volne, so jako močna in
trpežna. Pa ne samo plesti, temveč tudi
presti naj se poučuje že v šoli. Toliko iz
mojih vsakdanjih izkušenj. Moja želja bi
bila, da bi se učni načrt žen. roč. del v
tem smislu predrugačil.

Učiteljica ročnih del na Kočevskem.

Trgovsko-obrtno in kmetijsko šolstvo.

Mladinske organizacije in kmetijsko-na-
daljevalne šole.

(Dalje.)

Kar se tiče šolske uprave, jo vodi
poseben krajni šolski odbor, ki deluje sli-
čno kakor krajni šolski svet. Vodstvo
šole je v rokah voditelja, ki ga imenuje
krajni šolski odbor in potrdi oblastna
kmetijska uprava. Opozarjam pri tem na
to, da ni treba, da bi bil voditelj šole ob-
enem tudi učitelj za kmetijsko-prirodo-
znanjski pouk. Ta pouk, ki je seveda pred
vsem važen in merodajen, je lahko v ro-
kah katerega drugega učitelja. Voditelj
šole ima vodstvo in upravo šole v rokah.
On je obenem tudi poslovodja krajnega
šolskega odbora.

Da se bodo kmetijsko-nadaljevalne
šole v pripravnih krajih otvorile, bo naj-
več ležeče na učiteljstvu. Učiteljstvo mo-
ra dati potrebno pobudo, ono mora pre-
vzeti potrebno propagando za vpeljavo teh
šol. Učiteljstvo si bo naložilo s tem res
nekaj več dela, ali to delo bo naihvalež-
nejše, kar ga ima izven šole.

Ako imamo po raznih krajih obrtno-
nadaljevalne šole, in sicer tudi po zaslu-
gi učiteljstva, bi bilo žalostno, da ne bi
prišli tudi do kmetijsko-nadaljevalnih šol,
ki so kmetski mladini, med katero živi
največ našega učiteljstva, vsaj tako po-
trebne kakor so obrtno-nadaljevalne šole
za obrtne sloje.

Misel, da bi se stanovska vzgoja
kmetske mladine prepustila kmetijskim
šolam, katera misel se je že tudi tu in
tam izrazila od strani posameznih učite-
ljev, in da naj ljudska šola ostane to, kar
je, moram izpodbijati. Prvič nima kmetij-
sko-nadaljevalna šola podajati tistega
sistematično urejenega strokovnega po-
uka kakor ga imamo na kmetijskih šolah,
ker je zato veliko premalo časa, in je mla-
dina za popolen kmetijski pouk v starosti
14 let tudi premalo zrela. Kmetijsko-na-
daljevalna šola ima popolnjevati pouk le
v tistih predmetih, ki so posebno važni za
praktični poklic kmetovalca, in ga ima
poglobiti s kmetijsko-prirodnoznanjskim
poukom. Razun tega ima vzbujati zani-
manje za nadaljno strokovno izobrazbo in
za obisk kmetijskih šol.

Drugič je pa povdarjati, da je treba
tega pouka vsi naši kmetski mladini po
deželi in da imamo za to veliko premalo
kmetijskih šol.

Ljudska šola z vso svojo osnovo bo
ostala še dolgo dolgo edina šola za kme-
ski naraščaj in tej mladini mora ljudska
šola z nadaljevalnim svojim delom poma-
gati da se bo v stanovskem pogledu bolj
vzgojevala, kakor se je to dosedaj godilo.

Res, da je učiteljstvo na deželi upre-
ženo na razne strani, Resnica pa je, da
zanj ni hvaležnejšega dela in lepše naloge,
kakor je nadaljevalna vzgoja kmetske
mladine. Največ sadu bo prinesla dobra
ljudska šola, ki bo z nadaljevalno šolo pri-
vezala mladino na se.

Na ta način bo učiteljstvo po deželi
naiveč pridobilo na svojem ugledu, na
svoji veljavi in na svojem vplivu med
kmetskim narodom. Hvaležna in zvesta
mu bo mladina in hvaležni tudi starši.
Zavladalo bo vse lepše razmerje med ljud-
stvom in učiteljstvom, kakor ga imamo
danes.

Posnemanja vredne so v tem oziru
šolske razmere v češkoslovaški republi-
ki. Tam imamo danes 218 kmetijsko-na-
daljevalnih šol in sicer 124 na Češkem,
42 na Moravskem, 11 v Šleziji, 26 v Slo-
vaški in 15 v Pod. Rusiji.

Viljem Rohrman.

(Dalje prihodnjic.)

OBRTNO ZAKONozNANSTVO KOT PREDMET NA OBRTNIH NADALJE- VALNIH ŠOLAH.

(Učni načrt sestavi Milan Vauda, stro-
kovni učitelj v Mariboru.)

Uvod.

Obrtno zakonoznanstvo je kot pred-
met predpisano v 2. razr. obrtnih nad.
šol po 1 uro tedensko. Namen tega pred-
meta je, da spozna obrtni vajenec odred-
be in predpise splošnega obrtnega reda
vsaj v splošnem. Za njega je potrebno, da
si zna pomagati sam, če ima opravka z
različnimi državnimi oblastmi kakor tudi
s strokovnimi zadrugami itd., in mu ni
treba iskati pomoči drugod. Kot vajenec
mora poznati pravice in dolžnosti vajen-
cev, pomožnih delavcev, pomočnikov in
mojstrov, tudi katere pravice in dolžnosti
ima napram občini in državi. Učitelj naj
pojasni, kakšno stališče zavzema obrtnik
v državi, da je razvoj obrtnega stanu
prepotreben in niemu naobrazba preko-
ristna. V zadnjih urah šolskega leta naj
učitelj obravnava tudi snov iz splošnega
državoznanstva, v kolikor ga že ni vple-
tel med letom.

A. OBRTNIK V SVOJEM STANU.

I. Učenec (vajenec).

a) Volitev obrti, b) poizkusni čas,
c) učna pogodba, č) delavska knjižica,
d) dolžnosti vajenca, e) dolžnosti mojstra,
f) obrtne šole, g) izpostavljanje del, h) va-
jenci v semeniščih, i) učni čas, j) učno
izpričevalo, k) pomočniška skušnja, l) po-
trdilo samostojnega dela, m) izjava obrt.
nad. šole n) pomočniško izpričevalo, o)
učno pismo, p) pomočniška skušnja pri
prostih in koncesijoniranih obrtih.

H. Delavsko razmerje.

a) Vstop za pomočnika, b) delavska
pogodba, c) izplačevanje, č) odpoved, d)
obrtno razsodišče.

III. Varstvo delavstva.

a) Splošno varstvo (pred stroji,
luč. . .), b) odmori, c) izjemne določbe za
mladostne pomožne delavce, č) tovarne,
d) nočno delo, e) nedeljski počitek, f) de-
lovni predpisi, g) obrtni nadzorniki.

IV. Samostojen obrtnik.

a) Nastop obrti, b) vrste obrti, c)
splošni pogoji, č) izključni vzroki, d) ino-
zemci (reciprociteta), e) prijava obrti, f)
vračunanje dela pri vojaki, g) dispenze
od spričeval, h) obrtni list, i) zunanje zna-
menje (firma), j) dovoljenje za obrtoval-
nico, k) mojstrske skušnje.

V. Zavarovalnice.

Uvod: pomen, potreba, obveznost
zavarovanja.

1. Delavsko zavarovanje proti nez-
godam: a) v to primorani, b) priglasitev
— plačevanje premij, c) službene listine,
č) prijava nezgode, d) odškodnine —
rente, e) v slučaju smrti, f) pravica pri-
tožbe.

2. Delavske bolniške zavarovalnice:
a) statuti istih, b) okrajne bolniške blagaj-
ne (pri nas), c) dolžnosti delodajalca (pri-
jave) č) prispevki okrajni bolniški bla-
gajni.

3. Pokojninsko zavarovanje: a) kdo
sklene isto, b) predmet zavarovanja, c)
invalidska pokojnina, č) vzgojnina, d) pla-
čevanje premij.

4. Razna druga zavarovanja: proti
poškodovanju, vlom, tatvini, ognju, toči,
poškodovanju pri transportu, nezgodam
in zavarovanje oseb.

VI. Izvrševanje obrti.

a) kakšna dela sme izvrševati obrt-
nik, b) prodajanje blaga.

VII. Kdaj ugasne pravica obrtovanja.

a) vzroki izgube pravice obrtovanja,
b) nadaljevanje obrtovanja po dedičih.

VIII. Konkurenca.

a) koristi konkurence, b) reklama.

IX. Razprodaja.

a) kdaj se sme izvršiti razprodaja,
b) razprodaje lahko škodujejo drugim
obrtnikom, c) prošnja za dovoljenje raz-
prodaje.

X. O znamkah, patent, merski uradi.

a) kaj so znamke, priglasitev istih,
b) vzorci, modeli, c) predpisi o patentih,
č) predpisi za merjenje posod in puncir-
ranje.

XI. Naobrazba obrtnikov.

a) potreba naobrazbe, b) obrtna
obrazovališča, c) nadaljevalne šole, č) na-
vadne rokodelske šole, d) stanovske na-
daljevalne šole (n. pr. za mojstrske skuš-
nje . . .), e) šole za obrtne vodje, f) moj-
strske šole (v zimskih tečajih), g) držav-
ne obrtne šole, h) razne umetniške šole,
i) stanovske šole za ženske, j) potujoči
učitelji, k) razni inštituti, l) specialni
kurzi, m) izložbe izdelkov (v šoli, oknih
— razstave), n) muzeji.

XII. Zadruga.

a) Zmisel zadrug, b) obrtne zadruga,
c) udje zadrug, č) pristop, d) statuti za-
drug, e) skupščina pomočnikov, f) dohod-
ki in izdatki zadruga, g) zveze zadrug,
h) zadrugi inštruktorji, i) o raznih in
gospodarskih zadrugah (uvod, vrste, pri-
meri postavnih predpisi).

XIII. Kredit, koristi denarnih vlog.

a) pojem kredit, b) osebni in realni
kredit, c) kako in kje naj obrtnik išče
kredit, č) kontokorent.

XIV. Trgovske in obrtne zbornice.

a) delokrog, naloge trgovskih in
obrtnih zbornic, b) sestava zbornic, c) iz-
datki zbornic.

(Dalje prih.)

Vestnik upokoj. učiteljstva.

—vp Društvo upokojenega učitel-
stva v Sloveniji v Ljubljani. Odbor je
imel dne 9. avgusta t. l. svojo sejo. Skle-
nilo se je, da se novi člani sprejemajo v

društvo le v prvem letu po njih stalni vpokojitvi, ko predložijo zdravniško spričevalo ali certifikat o svojem zdravju. Društvo pravi, da v slučaju smrti katerega člana njegovi sorodniki pravočasno naznanijo društvu čas pogreba, da bo članom mogoče se istega udeležiti. — M. B.

—vp Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani je podarila tudi letos »Društvu vpokojenega učiteljstva v Sloveniji« lepo zvišano svoto, namreč 500 Din v društveni fond. Za ta blagi dar se iskreno zahvaljuje odbor »Društva vpok. učit. v Sloveniji«.

Naše narodno prosvetno delo.

PSIHA MAS IN NARODNO - PROSVETNO DELO.*

»Kakor so torej razlogi za čim hitrejšo, obširnejšo in globlje izobraževanje ljudskih mas radi naglega procesa splošne demokratizacije in socializacije pri nas posebno važni, tako so tudi očitni razlogi, da je ravno pri nas posebno potrebno, da z dobro premišljenim in močno organiziranim ljudskim izobraževanjem čimprej ozdravimo slabe posledice vojne, odstranimo njene sledove, pomirjamo, iztrezimo razglabane, zburkane in izravnotežja vržene ljudske mase in jim pomagamo, da zopet zadobe in še bolj razvijejo prejšnjo sposobnost v razsojanju o vseh onih vrednotah, ki jih je vojna premaknila.«

Nikola Radojčić, univ. prof.

Ko se je pojačalo spoznanje, kako odvisne je ves napredek človeštva od kulturne višine vsakega člana družbe, so se povečale tudi zahteve, ki se stavljajo na vsakega posameznika in ki delajo vsakogar soodgovornega.

V modernih demokratičnih državah ne more biti skladnega in stalnega napredka brez izobrazbe širokih množic, ki imajo odločevati o najvažnejših državnih poslih, in od čijih razpoložljivosti zavise vse smeri celokupnega državnega razvoja.

Preostaja samo, posebno pri mladih demokracijah, da se prostrane mase pripravijo za tako odgovorne in dalekosežne posledice, da bi sicer ne dobile s svobodnimi ustavnimi in naprednimi zakoni v roke nevarnega orožja, s katerim bi delale ne za svoj in splošen napredek, marveč za svoj in tuj propad.

Proces demokratizacije in socializacije je danes splošen, silen in v zaletu, a demokratizacija družbe more biti le tedaj stalna in splošno koristna, če se visoko dvigne nivo izobrazbe širokih narodnih mas.

Ker je očitno tempo demokratizacije in socializacije sedaj zelo hiter, je potreba družabnega izobraževanja zelo aktualna in akutna, ker nastane sicer velika opasnost za državo in družbo, če se izročita odločitvam in razpoložljivim neizobraženim množic, ki se ne zavedajo svojih dolžnosti in svoje odgovornosti napram državi in družbi.

Ta opasnost se je jasno opažala in obsežno čutila že pred veliko svetovno vojno, od tedaj pa se je zelo povečala in preti z resno občo katastrofo, ki se more preprečiti le z dvignjenjem prosvetnega nivoja mas.

V vojni so se namreč povsodi in brezobzirno uničevale visoke in cenjene vrednote, v mnogih slučajih so se izkoreninili dobri začetki v dviganju izobrazbenosti širokih ljudskih mas, namenoma so z velikim aparatom tukaj in tam podivjali množice, tirali jih nazaj, da bi jih v vojskovanju porabili v čimvečjo korist za vojno.

Narod je treba zopet dvigniti!

Ali delo med ljudstvom more biti — kar je posebno važno — dobro organizirano, pametno in temeljito urejeno in v vsakem slučaju vztrajno samo na osnovi prirojene in od starejših sprejete ljubezni do naroda.

Podlaga za delo med ljudstvom je ljubezen do njega. Brez globoke, močne in delotvorne ljubezni do naroda ne more biti uspešnega dela za njegovo izobraževanje, ker je ta osnova zanj.

* Odborniki diz. brošure univ. prof. Nikola Radojčića »Delo dijaštva za narod«. Založba »Jug« — Ljubljana.

To je dolžna vsa naša družba, ali ker je doslej samo mladina dokazala, da je do gotove meje zmožna najhitreje in najpopolneje stresti raz sebe škodljive posledice vojne in najbolj se posvetiti delu za splošni dobroti, izvira tudi iz te sposobnosti in volje njena dolžnost, da ona v prvi vrsti opravlja ta posel.

Zato je delo za mladino prvo, da jo vzgojimo v tem smislu.

Šolski odri in pevski zbori.

—po Zg. Polskava. — Dne 30. julija 1922 je priredila mladina trirazredne osnovne šole v Zg. Polskavi zaključno predstavo in sicer kar štiri igre: »Bratovska ljubezen«, »Škrat«, »Kaznovani šaljivec«, »Čista vest« ter deklamacije in petje. Ljudstvo, ki se ga je nabralo prav lepo število, je kar strmelo, kaj zmorejo otroci, celo iz 1. šolskega leta (Vojka Reismanova). Ves trud za to krasno uspelo prireditev sta imela ga. dr. Reismanova ter njen oče naduč. Sabati in sin Baldo. Gledalci, ki so se izvrstno zabavali in imeli edino užitek, pač niso imeli pojma, koliko napora in požrtvovalnosti je bilo treba v dosego tako lepega uspeha. — R-r.

—po Gorenji Logatec. V proslavo poroke Nj. Velič. kralja Aleksandra I. s princesinjo Marijo je priredila tukajšnja šolska mladina z učiteljstvom dne 17. in 19. junija t. l. mladinski narodni igrokaz »Kralj Matjaž«. Priznati se mora, da je igra, ki jo posebno povzdigujejo krasne pesmi v splošnem izvrstno uspela. Vsi igralci so svoje vloge dobro rešili. Prav primerno in slikovito so bili opravljeni: kralj Matjaž in Alenčica, puščavnik, škrat, vile, deklice v narodnih nošah, vojaki in drugi. Tudi petje, spremljavano z glasovirjem je bilo izborna.

S tako igro se v resnici pri mladini kakor tudi pri odraslih vzbujajo čute prave domovinske ljubezni. — Že tretjič po prevratu je pokazala naša mladina, da se zna spretno kretati na odru. — Otroško navdušenje rodi med ljudstvom zadovoljnost, ki je sodelujočemu učiteljstvu najlepše plačilo za trud, ki ga povzročajo otroške prireditve.

Po vzpodbudi učiteljstva so se v spomin kraljeve poroke nabirali v občini darovi za »Dečji dom kraljice Marije«. Občina je prispevala v ta namen 500 Din, a drugi domačini 434 Din, skupno 934 Din.

Književnost in umetnost.

—k Gospodarska geografija. Sestavil dr. Vinko Šarabon. Maloštevilni in vrhutega med tri države razkosani Slovenci ne bomo nikdar igrali važne politične vloge. Položaj naših bratov v Korošanu in ob sinji Adrijii pa nam nalaga dolžnost, da vztrajamo v idealih svojih dedov: na prosvetnem polju stopiti med prve narode sveta ter se osvoboditi in okrepiti gospodarsko, vzgledujoč se po Čehih, Švicarjih in malih severnogermanskih narodih. Ne straši naj nas mali naš broj! vsaj gospodovati in izkoriščati niti ne želimo; tem lažje pa se poglabimo v svojih težnjah, tem smotrnejše zasledujemo določno svoje cilje. Temeljno stremljenju nam polaga šola; toda šolski pouk ostane brezploden, če v praktičnem življenju ne nadaljujemo na njegovi osnovi. Geografija je veda o površini zemlje; površina ji doslej človek skoraj nič ni pretvoril. Da se preživi, je sprva nabiral plodove in korenja, lovil na suhem in v vodi. Ko pa bera in lov nista več prehranjevala razmnoževanih množic, začel je gojiti koristne rastline in udomačil živali. Zatrli je zverj, ujele in zajede. Iztrelil je puščavo v travnik, preoral pašnik v njivo; tu goji koristne in potrebne rastlinske vrste, izboljšujoč in oplemenitjujč jih; uničuje pa plevel in neštete rastlinske zajedalce. Zemljedelcu je postavil vasi, sezidal mesta obrtniku, trgovcu in činovniku; da olajša promet, zgradil je ceste, pota, mostove ter končno železnice itd. Učeč se zemljepisja v šoli, občutili smo vedno spone političnih mej, često nevarnih in skrajno krivičnih. Nekako oddahneš se, čitajoč gospodarsko geografijo; bujno življenje vzplapola na kopnem in vodah, pred očmi dozorevajo pestri plodovi neumornih rok. S pričujočim ličnim delom je Šarabon izpolnil zvezojo vrzel. Hvaležno bode temeljita njegova predavanja sprejel vsak izobraženec pa tudi priprost človek. Potrebno je priročna knjižica je izročil vedno naraščajočemu številu trgovskih strokovnjakov, poklicanih, da zatro v trgovini nesolidno armado čušmarjev, verižnikov, navijalcev cen in drugih nikdar stihlj zajedalcev. Naprednemu kmetovalcu je odprl pogled po šir-

nem svetu. Narodnemu gospodarju je podal v kratki, jedrnat, lahkomumljivi domači besedi to, kar smo poprej iskali v mnogih spisih najbolj kulturnih narodov. Da je knjiga res dobra in posnetek najboljšega, jamči nam že ime pisateljevo. Šarabon piše dokaj zanimivo in zelo pregledno. »Zgodovinski razvoj trgovine« zanima pač vsakogar. »Človek v naravi«, »kolonizacija« nam vzbudita mlade spomine, ko smo čitali Gerstäckerja. V »produkciji« se seznanimo z malone vsemi rastlinami, ki nam nudijo živež, odejo, leke in nasladihla itd.; tu srečamo koristne živali ter potrebne in dragocene minerale. Kako neznatna je jugoslovenska produkcija in kako primitivno trgujemo in prometujemo mi! Slušajoč »o morju«, vzklikamo z nesrečnimi vojniki Cira ml., thalassa, thalassa (morje, morje). »Gradba ladij in pristanišča« zaključujeta vzorno delo; »Naravno pristanišče« imamo odprto pot v celi svet, tu na morju bomo dobili velikopoteznost in se oprostili ozkih teritorialnih spon. Več nego stoti (nemških, angleških, francoskih in italijanskih) spisov je proučil pisatelj (znan tudi kot odlični poliglot), polagajoč temelj prvi slovenski gospodarski geografiji. Odveč bi bilo knjigo posebej priporočati; želeli bi jej prav skoro druge izdaje; toda žal, podatki zadnjega desetletja (svetovna vojna) nam ne bi podali jasnejše slike nego je pričujoča.

Naša gospodarska organizacija.

—g Izkaz darov za Neratov temeljni kamen »Učiteljskemu domu v Mariboru«. Do 12. avgusta 1922. so poslane sledeče šole naslednje zneske: (navajamo samo šole ne pa imen darovalcev. Katere šole so vrnille nabiralne pole, znači prva številka število darovalcev in darovalk, druga pa — debelo tiskana znesek v dinarjih.)

Maribor mesto: Deška I. 11—75, deška II. 5—50, deška III. 10—50, deška IV. 2—50, dekliška I. 2—38, dekliška II. 2—40, dekliška III. 2—40, dekliška IV. 2—30, deška meščanska 13—65, dekliška meščanska I. 3—30, državno moško učiteljske 14—78, Pavel Unger, nadučit. v pok. 5, Anton Farčnik ravnatelj v pok. 25. Skupaj torej 576 Din. Odzvale so se vse šole razun ene. In Mariborčani ne bodo sami potrebovali UD!

Maribor okolica: Fram 5—25, St. denci deška 8—50, St. denci dekliška 6—30, Ruše 5—50, Hoče 5—24, Pobrežje 9—45, Slivnica pri Mariboru 5—35, Sv. Lovrenc nad Mariborom 5—50, Rače 4—20, Limbuš 5—50, Puščava 3—30, Tezno 3—15, Zg. Kungota 2—15, Sp. Kungota 2—20, Radvanje 6—60, Sv. Križ pri Mariboru 2—10, Krčevina 13—115, Sv. Duh na Ostrem vrhu 2—20, Sv. Jakob v Slov. goricah 5—50, Šmarjeta ob Pesnici 4—85, Šamca — 50, Podova 3—15. Skupaj 22 šol 864 Din. Kje je pa še drugih 13 šol?! Če jim ni za UD, naj bi vsaj počastile spomin velikega pokojnika!

Sv. Ienart v Slov. goricah: Sv. Jurij v Slov. goricah 4—16, Sv. Barbara pri Vurbergu 3—25, Sv. Trojica 4—25, Sv. Benedikt 4—25, Sv. Anton 5—25. Skupaj 5 šol 116 Din. Dva svetnika sta pozabila na UD in na pok. Nerata! Kaj je vzrok?

Današnji izkaz izkazuje skupno vsoto 1556 Din. Vzel sem 3 najboljše okraje. Prihodnjic pridejo drugi, manj razveseljivi na vrsto. — Za odbor UD — Hren.

Iz naše stanovske organizacije.

II. pokrajinska skupščina UJU poverj. Ljubljana dne 2. in 3. sept. na Bledu.

Delegati:

XXIX. Kranjsko učit. društvo. — Delegata: 57. Luznar Fran — Primskovo pri Kranju; 58. Lapajne Josip — Cerklje pri Kranju. — Namestniki: 57. Miklavčičeva Janja — Kranj; 58. Hajnriharjeva Dora — Trboje.

XXX. Savinjsko učit. društvo. — Del.: 59. Koch Dore — Loke; 60. Mikličeva Minka. — Nam.: 59. Mikličeva Julija — obe Gomilski. —?

XXXI. Šmarsko - rogaško učit. društvo. — Del.: 61. Šumer Hinko — Šmarje pri Jelšah; 62. Verk Miloš — Sv. Križ pri Rog. Slatini. — Nam.: 61. Volavšek Anton — Sv. Ema; 62. Leckerjeva Tilka — Št. Vid pri Grobelnem.

Moralna dolžnost vseh delegatov je, da se udeležijo skupščine dne 3. septembra. — Člani odsekov morajo biti vsekakor prisotni že v soboto

2. septembra dopoldan, ko se prično razprave v odsekih. Istotako vsi člani širjega sosveta; ki ga tvorijo poleg članov ožjega sosveta vsi predsedniki okrajnih učit. društev. Člani odsekov so: 1. Stanovsko - polit. odsek: Rajsp Josip, Črnagoj Fran, Šumer Hinko, Škulj Andrej, Sodnikova Marija; 2. Časnikarsko - književni odsek: Dimnik Ivan, Plesničar Pavel, Hren Anton, Zupančičeva Vita; 3. Pedagoško - didaktični odsek: Hočevar Maks, Fleré Pavel, Černej Ivan, Scheligova Irma; 4. Gospodarski odsek: Lapajne Josip, Podotarski, Lokožak Anton, Pristovšek Fran, Voglar Fran.

V zadevi polovične voznine: Vsi udeleženci skupščine bodo imeli na III. razred popusta od izhodne postaje do Ljubljane gl. k. Odprava se vrši na ta način, da kupi vsak udeleženec pri vstopni postaji celo enosmernico za vstop in istotam zahteva, da se mu žigosa z mokrim postajnim dnevnikom žigom. Tako žigosa na karta velja v zvezi z izkaznico tudi za povratek, torej v Ljubljani karti ni oddati. Prekinjenje vožnje ni dopustno. Ugodnost polovične voznine velja od 30. avgusta do 6. septembra t. l. Primerno število izkaznic razpošljemo te dni na vse predsednike okrajnih društev, ker jih je vsem posameznim nemogoče dostaviti. Dobiti je izkaznice tudi pri strokovnem tajništvu v »Učiteljski tiskarni« v Ljubljani. — Na obratno stran izkaznice mora vsakdo napisati sledečo klavzulo: Z odlikom št. 3077/II./22 obrat. ravnat. juž. žel. obdobje 50% popust voznin cen potniških vlakov za enkratno vožnjo od vstopne postaje do Ljubljane gl. k. in nazaj v času od 30. avgusta do 6. septembra t. l. — Prednjo stran izkaznice je istotako izpolniti. Le tako izpolnjene izkaznice inajo veljavo.

Za državne proge še nimamo doslej na našo vlogo na ravnateljstvo državnih železnic v Zagrebu nikake rešitve. Na našo ponovno brzogovorno urgenco čakamo odgovora. Čim dospe dovoljen odgovor, obvestimo pravočasno. Izkaznice bi v tem slučaju veljale iste kot za južno železnico.

Važno za vse udeležence naše pokrajinske skupščine na Bledu.

Vsi oni tovariši ozir. tovarišice, ki se udeležijo 2. pokr. skupščine na Bledu ter reflektirajo na hrano in stanovanje, prosim, da mi to javijo na dopisnici najkasneje do 31. t. m. in sicer za koliko dni. Za one, ki bi tega ne sporočili do omenjenega dne, odbor ne more poskrbeti za stanovanje. Ob prihodu na Bled naj se vsak udeleženec javi v pisarni zdraviliške komisije v »Blejskem domu«, kjer dobi nakazilo za stanovanje ozir. hrano.

Cene posteljam za eno noč bodo od 6—12.50 Din. — Kosilo: 1. Juha, meso, dve prikuhi 11.50 Din; 2. Juha, pečenka, dve prikuhi 13.50 Din; 3. Kosilo pod 1. in 2. z močnato jedjo 2.50 Din več. — Večerja od 10—12 Din.

Toliko vrednost da se ne bo kdo ustrašil Bleda, ki je razkričan kot drag ter vsled tega mogoče ne bi prišel na skupščino. — Leopold Baebler, učitelj, Bled I.

Nove knjige in druge publikacije.

—kpl Gospodarska geografija. Sestavil dr. Vinko Šarabon. Cena vezani knjigi Din 45.— Jugoslovenska knjigarna v Ljubljani.

—kpl Češkoslovaška republika. Sestavil dr. Vinko Šarabon. Izdala in založila »Društvena nabavna zadruga v Ljubljani«, Natisnila »Jugoslovenska tiskarna« v Ljubljani. — O knjigi obširneje še izpregovorimo in enako o »Gospodarski geografiji« dr. Vinka Šarabona, ki jo zgoraj omenjamo.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani. Odgovorni urednik: Franc Štrukelj. Last in zal. UJU — poverjen. Ljubljana.

Št. 544/II.

RAZPIS UČITELJSKE SLUŽBE.

Po odredbi višjega šolskega sveta z dne 3. julija 1922, št. 6994, se razpisuje na petrazredni deški osnovni šoli v Slov. Bistrici služba za učitelja v šoli namestitev.

Pravilno opremljene prošnje naj se vložijo po službeni poti do dne

24. septembra 1922.

pri krajnem šolskem svetu v Slov. Bistrici.

Okrajni šolski svet slovenjebistriški v Mariboru, dne 19. avgusta 1922.

Razdelitev države v kulturne — prosvetne oblasti, — šolstvo in učiteljsvo.

Država se ima, po uredbi ministrstva o razdelitvi države na oblasti, razdeliti na 33 političnih oblasti. Zakon o občni upravi in zakon o oblastni in sreski samoupravi nam podrobno predočujeta delokrog teh oblasti. S politično, administrativno razdelitvijo je prizadeta tudi podlaga za prosvetno - kulturno administrativno razdelitev države.

Vprašanje pa je, če je za državo dobro, ako kratkoma akceptiramo politične oblasti tudi kot prosvetne oblasti, ako je to v interesu ustvarjenja enotne jugoslovanske kulture, ki bodi skupna last vseh treh plemen troimenega naroda in ki mora biti najvišje načelo pri vsakem koraku in vsaki uredbi naše državne prosvetne politike.

STATISTIKA.*

Predvidene politične oblasti nam nudijo približno sledečo sliko glede števila prebivalstva, šoloobvezne dece, razredov, učiteljstva in šol:

I. Glede prebivalstva in šoloobvezne dece v državi:

Oblast:	Šoloobv. prebivalcev: 1	dece: 2
1. Ljubljanska (Ljubljana)	512.317	73.188
2. Mariborska (Maribor)	636.786	90.969
3. Krajiška (Karlovac)	717.269	102.467
4. Zagrebška (Zagreb)	796.264	113.752
5. Osješka (Osijek)	798.415	114.059
6. Sremska (Vukovar)	407.025	58.146
7. Baška (Novi Sad)	584.001	83.428
8. Beogradska (Beograd)	869.004	124.143
9. Podunavska (Smederevo)	402.421	57.488
10. Podrinjska (Šabac)	128.358	18.336
11. Valjevska (Valjevo)	133.984	19.140
12. Šumadinska (Kragujevac)	241.862	34.551
13. Moravska (Čuprija)	183.959	26.279
14. Požarevska (Požarevac)	218.959	31.265
15. Timoška (Zaječar)	240.506	34.358
16. Niška (Niš)	432.273	61.753
17. Vranjska (Vranje)	249.321	35.617
18. Kosovska (Priština)	418.052	59.721
19. Skopska (Skopje)	363.797	51.971
20. Bregalniška (Štip)	104.460	14.922
21. Bitoljska (Bitoli)	343.446	49.063
22. Raška (Čačak)	287.333	41.047
23. Užiška (Užice)	214.271	30.610
24. Kruševska (Kruševac)	152.976	21.853
25. Zetska Cetinje)	341.266	48.752
26. Splitska (Split)	461.692	65.956
27. Dubrovniska (Dubrovnik)	215.884	30.840
28. Tuzlanska (Tuzla)	547.410	78.201
29. Sarajevska (Sarajevo)	388.451	55.493
30. Mostarska (Mostar)	375.089	53.584
31. Travniška (Travniki)	279.414	39.916
32. Vrbaška (Banjaluka)	605.593	86.513
33. Bihaška (Bihać)	366.294	52.327

II. Potrebno povprečno število razredov in učiteljstva v državi:

Razredov in učiteljstva: 3	Šol: 4
1. Ljubljanska oblast	1.219 — 405
2. Mariborska oblast	1.516 — 505
3. Krajiška oblast	1.707 — 569
4. Zagrebška oblast	1.897 — 632
5. Osješka oblast	1.900 — 633
6. Sremska oblast	969 — 323
7. Baška oblast	1.390 — 463
8. Beogradska oblast	2.069 — 689
9. Podunavska oblast	958 — 319
10. Podrinjska oblast	305 — 101
11. Valjevska oblast	319 — 106
12. Šumadinska oblast	575 — 191
13. Moravska oblast	437 — 146
14. Požarevska oblast	521 — 173
15. Timoška oblast	572 — 190
16. Niška oblast	1.029 — 343
17. Vranjska oblast	593 — 197
18. Kosovska oblast	995 — 331
19. Skopska oblast	866 — 288
20. Bregalniška oblast	248 — 82
21. Bitoljska oblast	817 — 272
22. Raška oblast	684 — 228
23. Užiška oblast	510 — 170
24. Kruševska oblast	364 — 121
25. Zetska oblast	812 — 270
26. Splitska oblast	1.099 — 366
27. Dubrovniska oblast	514 — 171
28. Tuzlanska oblast	1.303 — 434
29. Sarajevska oblast	924 — 308
30. Mostarska oblast	893 — 298
31. Travniška oblast	665 — 221
32. Vrbaška oblast	1.443 — 481
33. Bihaška oblast	872 — 290

To bi bila povprečna števila šoloobvezne dece, razredov, učiteljstva in šol v posameznih oblastih, ki bi odgovarjala številu prebivalstva po posameznih oblastih. Nikakor ni to faktično

* Vse pod štev. 1 do 10 naznačene pripombe — v kolikor niso v prilogi — se nahajajo zaradi pomanjkanja prostora med noticami iste številke »Učit. Tov.«

današnje stanje šolstva, ampak bo šele naloga zakona za osnovne šole, da dovede osnovno šolstvo v naši državi na gori navedeno stopnjo, ki je minimalno število, potrebno za uspešno povzdigo splošne ljudske izobrazbe in prosvete v državi.

Ta števila nam morajo biti pa tudi podlaga, ko presojamo potrebo uredbe šolske uprave. Nikakor današnje faktično stanje, ampak le račun, ki jemlje v obzir potrebno stanje šolstva za državo, nam omogoča velikopotezno ureditev prosvetne uprave. Le ta števila zamorejo biti trden temelj za razdelitev države v kulturno-prosvetne oblasti in ureditev državne prosvetne uprave, bodisi v personalnem ali teritorialnem oziru. Seveda niso v tem oziru nič manj važna tudi druga principijalna in načelna vprašanja, ki pridejo pri tej ureditvi v poštev.

SAMOUUPRAVA (AVTONOMIJA) ŠOLSTVA.

Samouprava šolstva se zrcali v tem, da se loči prosvetna uprava od politične državne uprave v samoupravni oddelek, ne samo v ministrstvu, temveč tudi kot podrejena upravna enota — in to do najnižje stopnje; ter, da je uprava v rokah šolskih strokovnjakov — na vseh stopnjah — kakor je enako n. pr. izvedeno pri pošti, sodišču itd.

Torej samouprava v teritorialnem in personalnem pogledu; to pa v svrhu čim svobodnejšega razmaha kulturnega in prosvetnega razvoja šolstva in narodne prosvete sploh, ki ima svojo oviro v dejstvu, da se je dosedaj morala razdelitev države v prosvetne oblasti in prosvetno upravo sploh, vedno ozirati na teritorialno politično razdelitev države in je bila tudi personalno z njo v zvezi.

Teritorialna, še bolj pa personalna šolska samouprava je za nas principijalno vprašanje, temelječe na tehtnih razlogih.

NACRT ŠOLSKEGA ZAKONA — IN PROSVETNA SAMOUUPRAVA.

Načrt šolskega zakona⁶ ima z ozirom na prosvetno samoupravo sledeče določbe:

1. Z ozirom na teritorialno razdelitev države v prosvetne oblasti:

Čl. 172. Z ozirom na uspešno napredovanje osnovnega pouka in narodne prosvete se kraljevinna razdeli na prosvetne oblasti.

Koliko prosvetnih oblasti je potrebno in katere upravne enote obsegajo, določa ministrski svet na predlog ministra prosvete, z ozirom na terenske in stvarne prosvetne razmere.

Ni potrebno, da se prosvetne oblasti zlagajo s samoupravnimi političnimi oblastmi.

Čl. 163. Minister prosvete razdeljuje na podlagi predloga prosvetnega inšpektorja in z ozirom na terenske in druge razmere šole v šolske okraje ter določa sedeže okrajnih šolskih nadzornikov.

2. V personalnem oziru:

Čl. 190. Vsaka prosvetna oblast ima svoj oblastni šolski odbor, — — — itd.

Čl. 191. Predsednik oblastnega šolskega odbora je prosvetni inšpektor, nadomešča ga podpredsednik, ki ga izvoli odbor iz svoje srede pri prvi redni seji.

POLITIČNA RAZDELITEV DRŽAVE — IN PROSVETNA SAMOUUPRAVA.

Tem določbam načrta šolskega zakona stoje nasproti določbe »uredbe o razdelitvi države na oblasti«, »zakona o občni upravi« in »zakona v oblastni in sreski samoupravi.«

V personalnem oziru:

Zakon o občni upravi:

Člen 1.: V občo upravo spadajo vsi posli iz sedanje pristojnosti ministrov za notranje posle, za prosveto itd.

Čl. 2. Posle občne uprave opravlja po navodilih v mejah zakona in pod nadzorstvom pristojnih ministrov v oblasti oblastni veliki župan, v srezu (kotaru, okraju) sreski poglavar.

Čl. 6. Občni upravi v oblasti načeljuje veliki župan. Njemu so podrejeni vsi uradi in organi občne uprave v oblasti; v mejah svoje pristojnosti jim daje naloge in navodila ter sprejema njih poročila.

Veliki župan je glede poslov, ki spadajo v pristojnost ministra za notranje posle, podrejen temu ministru, a glede poslov, ki spadajo v pristojnost drugih ministrov, dotičnim ministrom.

Čl. 8. Za opravljanje poslov se dodeljuje velikemu županu potrebno število pravnih in strokovnih referentov in pomožnega osebja itd.

Čl. 18. Sreski poglavar je neposredni izvrševalec občne upravne oblasti v srezu ter je pod nadzorstvom oblastnega velikega župana. V njegovo pristojnost spadajo vsi posli občne uprave razen onih, ki so s posebnimi predpisi naloženi drugemu oblastvu.

Čl. 19. Sreskemu poglavarju se dodeljujejo po potrebi pravni in posebni strokovni referenti: sanitetni, tehniški, prosvetni itd. kakor tudi potrebno pomožno osebje.

2. V teritorialnem oziru:

Uredba o razdelitvi države na oblasti:

Čl. 2. Dve ali več manjših oblasti je dopustno spojiti v eno večjo. **Dokončno odločajo o tem oblastne skupščine dotičnih oblasti.** Vendar pa tudi tako obrazovana oblast ne sme imeti več nego 800.000 prebivalcev.

Zakon o oblastni in sreski samoupravi:

Čl. 88. Za izvrševanje večjih ekonomskih in kulturnih poslov, ki bi zahtevali skupno delovanje, se smeta dve ali več oblasti združiti. O tem odločajo oblastne skupščine z odobritvijo kraljevske vlade.

Čl. 2. V področje oblastne samouprave spadajo ti-le posli:

10. sodelovanje pri pospeševanju prosvete v oblasti;

11. sodelovanje pri strokovnem izobraževanju v oblasti; itd.

Zakon o občni upravi:

Čl. 20. Po posebnih razmerah smejo biti posamezni strokovni referenti postavljeni tudi za dva ali več srezov. Sedež dotičnega referenta določa, na predlog obl. velikega župana, minister za notranje posle **sporazumno z ministrom dotične stroke.**

V večjih srezih sme minister za notranje posle, na predlog obl. vel. župana, za posamezne kraje, ki so daleč od sreskega sedeža, ustanoviti sreske izpostave. Sreski izpostavi načeljuje uradnik s predpisanimi izpiti, ki ga določa za to minister za notranje posle na predlog obl. vel. župana. Ostalo osebje mu določa oblastni veliki župan, itd.

KULTURNO UJEDINJENJE IN UPRAVNA RAZDELITEV DRŽAVE.

Da je naš smoter priti čimprej tudi do vsem skupne in lastne enotne jugoslovanske kulture, o tem ni dvoma. Lahko bomo nazvali to enotno kulturo tudi državno kulturo, ker je naša država nacionalna država in bo torej ta enotna kultura tudi nacionalna kultura. Računati moramo s činjenico današnje različnosti kulture v državi, ki se deli po kulturnih skupinah, do danes še nepoznavajočih se kulturno med seboj, si kulturno v masi tujih, a stremeljih za ujedinenjem vsega kulturno dobrega od vsake skupine, v enotno jugoslovansko kulturo, in gradečim in izpopolnjevačim to kulturo kot državno nacionalno kulturo.

Razdelitev države na oblasti vpliva gotovo tudi na ta naš kulturni cilj države in je gotovo velik predpogoj državne bodočnosti: ker kulturno propadajoče države propadajo tudi politično!

V tem oziru se pojavlja dvoje vprašanj: Ali je važnejši in višji kulturni moment ali administrativni moment pri razdelitvi države? Kulturni moment zahteva čim večjih, torej močnejših kulturnih enot; administrativni moment pa zahteva manjših in hitro poslujočih enot. Kulturni moment zahteva velikih enot, kot gospodarski, da mu je zagotovljena življenska sposobnost, male enote gospodarsko in kulturno le životarijo, vegetirajo!

Pojavlja se torej vprašanje kulturnih — prosvetnih oblasti in političnih — administrativnih oblasti.

Ni dovolj, če se zrcali stremljenje h kulturnemu zblizanju in enotnosti le v kulturnem centru — ministrstvu prosvete — razblini in razprši se pa podrejene kulturne centre.

Razdeliti sedanje kulturne skupine, s politično razdelitvijo države, se pravi oslabiti sedanje že organizirane kulturne celote na škodo kulturnemu napredku njih samih in na škodo zblizanju in kulturnemu ujedinenju teh celot v močno edinstveno jugoslovansko kulturo; to se pravi pogrtati jih v centrifugalni vrtinec, še v več kulturnih smeri; to se pravi vzeti jim življensko moč velikopoteznega kulturnega življenja. Čimveč prosvetnih oblasti, temveč različnosti in tem manj enotnosti!

Priznati moramo, da se mora v javni kulturi zrcaliti tudi značaj splošnih razmer in da mora tudi v organizaciji prosvete priti do izraza državnopravnih razmer. Vendar je pa paziti, da se ne razdrobi in razprši pri tem ono, kar nam more v resnici ostati skupnega, da se ne razprši v več smeri javna izobrazba, da se ne razprši v centrifugalni vrtinec kultura. Ako je kaj, kar nam mora biti skupnega, je to prav gotovo kultura. Samo duševni princip zmora različne neenakosti, ki pri nas obstojajo, od časa do časa polagoma izravnati in dovesti z časom do popolne edinstvi, ki jo zahteva močna državna kultura na kateri naj temelji močna država.

Vrhovni princip naše državne prosvetne politike in z njo ureditev prosvetne uprave mo-

ra stremiti za tem, da kulturno ojači — in ne oslabi! — vse sedanje kulturne činitele in odločno zahteva v to svrhu večjih prosvetnih oblasti, kakor so dosedanje politične.

VRHOVNI KULTURNI PRINCIP — ŠOLSTVO IN RAZDELITEV DRŽAVE.

Gotovo je šolstvo prvi nositelj in faktor za uresničenje gorenjega kulturnega principa; torej se mora tudi na gorenji kulturni princip in na njega smotre ozirati v prvi vrsti pri ureditvi šolstva in prosvetne uprave; v prvi vrsti osnovnega šolstva.

Zavedati se moramo, da izpričevalo in merilo za stopnjo državne kulture ni izobrazba posameznih protežiranih in posedujočih stanov in razredov, temveč je ravno splošna izobrazba, ki jo goji osnovno šolstvo. Ona je temelj tega, kar potrebuje država in prosvetna uprava, da izpelje reforme na višjih stopnjah šolstva.

Potreba ustvarjenja zdrave in močne jugoslovanske kulture narekuje vzporedno zahtevo regeneracije bodočih generacij v kulturnem stremljenju in tozadevnem državnem čustvovanju, da bo izšla naša država kot enotna pomlajena sila na kulturno, politično in gospodarsko polje Evrope in svetovne trgovine; gre tudi za to, da se v vseh državljanih vzbudi čut enotne državne jugoslovanske kulture in se ga v njih dviga in v njih ohrani — in to doseže le šola.

Zato pa ne zadošča le enotno vodstvo v glavnih vprašanjih naše prosvetne politike in upravne ureditve, temveč tem enotnejše vodstvo in ureditev tudi v podrobnih vprašanjih, da se z njimi ne razblini in uniči to, po čemer stremi vrhovni kulturni princip: potreba je tem tesnejše zveze tudi podrejenih prosvetno-kulturnih enot, ki morajo biti v to svrhu tem večje, da se ne bo gnalo z administrativnimi neenakostmi vrhovni kulturni princip v centrifugalni vrtinec upravne needinosti, ki vodi do kočnega razpada in oslabljenja smotra edinstvene državne kulture.

Neobhodna potreba je v to svrhu uveljaviti člen 88 zakona o oblastni in sreski samoupravi in združiti več političnih oblasti v skupne kulturno prosvetne oblasti.

Ne v svrhu administrativnih načel, ampak v svrhu kulturno-prosvetnih stremljenj in izpeljave zakonov in odredb. v svrhu enotnosti kulturno-prosvetnih stremljenj, ki jih zakoni in odredbe ne predvidevajo, je to potrebno.

SKUPNI ŠOLSKI ODBORI ZA VEČ DRŽ. POLIT. OBLASTI.

In temu kulturno-prosvetnemu stremljenju daje smer Oblastni Šolski Odbor (naš višji šolski svet), katerega nalogo predvideva čl. 193 načrta šolskega zakona. Ta oblastni šolski odbor bi moral biti skupen za več političnih oblasti, v smislu čl. 88 zak. o oblastni in sreski upravi, in bi bil predstavitelj kulturno-prosvetne smeri dotične prosvetne oblasti in kulturne celote.¹⁰

Vodstvo te prosvetne oblasti predvideva čl. 173 načrta šol. zak., ki se glasi: »V vsaki prosvetni oblasti se imenuje s kraljevim ukazom, na predlog ministra prosvete, po enega¹¹ višjega šol. nadzornika — prosvetnega inšpektorja itd.«

S tem bi bila osigurana smer, da se stremljenje k edinstveni skupni kulturi ne razblini in ne razprši tudi z administrativno — načelnimi ukrepi in s šolstvom sploh.

Tesnejšo kulturno vez in smer v šolstvu nam osigurajo tudi členi načrta šolskega zakona, ki govorijo o svetovnih šolskih zastopih:

Čl. 201 pravi: »Vsi nastavniki državnih osnovnih šol v enem šolskem srezu tvorijo sresko nastavniško veče, kot njega polnopravni člani, — po velikih mestih, kje sta po dva ali več nadzornikov, tvorijo vsi nastavniki, brez ozira na število nadzornikov eno nastavniško veče.«

Čl. 205.: »Prosvetni inšpektor skliče enkrat v letu vse šolske nadzornike svoje oblasti v oblastno nadzorniško veče, radi sporazuma o enotnem delu in postopanju in radi pretresanja važnih, načelnih vprašanj, ki se nanašajo na šolstvo, pouk, ureditev šol, učne knjige, učne načrte in vse drugo, kar se tiče cele oblasti.¹²

Čl. 207.: Kadar se v letu pokaže potreba in možnost, skliče minister prosvete vse oblastne inšpektorje v inšpektorsko veče.¹³

Te določbe nam vsaj deloma omiljujejo razblinjenje enotnega prosvetnega dela, ki ga ogroža razdelitev države na 33 političnih oblasti, če ostanejo v isti velikosti tudi prosvetne oblasti.

Toliko z ozirom na kulturno stran in kulturne zahteve pri ureditvi šolstva!

V administrativno - personalnem pogledu pa moramo priznati, da bi bilo v interesu šol-

